Методика исследования. Экономико-статистические методы использованы для определения основных бюджетных показателей в расчете на одного человека и темпов их изменения. Исторический и логический методы, а также методы анализа и синтеза позволили выделить определенные факторы влияния и причины, обусловившие соответствующее развитие экономической системы, которое отражено в показателях бюджета и бюджетного дефицита.

Исследование проводилось с использованием диалектического метода, который предполагает рассмотрение исследуемых объектов в динамике. Теоретические обобщения предусматривали определение характера влияния социальных расходов на фактический уровень бюджетного дефицита.

Результаты. Определены основные бюджетные показатели в расчете на одного человека. Проведен анализ их динамики, выявлены и обоснованы основные факторы влияния на ее изменение. Определена и проанализирована структура бюджетных расходов функциональной классификации, установлен приоритет финансирования социальной сферы. Проведено сравнение динамики бюджетного дефицита, капитальных и текущих расходов, а также расходов на экономическую деятельность и социальных расходов, как их отдельных элементов. Установлен характер влияния государственной социальной политики на размер и динамику бюджетного дефицита. Выявлены основные возможные последствия такого влияния и приведены отдельные мероприятия по повышению эффективности бюджетной политики.

Научная новизна. Исследовано и обосновано влияние социальных расходов на размер и динамику бюджетного дефицита, что позволяет определить приоритетные направления финансирования социальной сферы.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть частично использованы при подготовке аналитических материалов по вопросам управления бюджетным дефицитом, а также выбора источников финансирования расходов на социальную защиту населения, что позволит повысить эффективность бюджетной политики в целом.

Ключевые слова. Бюджетный дефицит, текущие расходы, капитальные расходы, расходы на социальную защиту, расходы на экономическую деятельность.

УДК 339.92

Запухляк В.З.,
здобувач кафедри міжнародних фінансів*
Тернопільський національний економічний університет

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ІНВЕСТУВАННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси у світовій економіці засвідчили – відбувся перехід її розвитку у якісно новий стан, що відповідно породжує нові загрози та виклики для національних економік. Глобальна економіка як складна система із численними підсистемами розвивається в умовах зростаючих внутрішніх суперечностей поряд із відсутністю і рівномірного економічного розвитку країн та неспівпадання й накладення одних циклів на інші. Теоретичні моделі, покладені в основу розвитку міжнародних економічних відносин у XX ст., у тому числі й щодо іноземного інвестування, не підтверджують свої ефективності наприкінці XX- на початку XXI ст. Світовий економічний розвиток демонструє нелінійний характер, що породжує багатоваріантність змін, а геополітична картина світу демонструє нестійкість, багатогранність та динамічність. Разом з тим, змінюються не лише соціально-економічні параметри, але й ціннісні критерії. На сьогодні країнами не визначено

---

* *Науковий керівник: Іващук І.О. – д.е.н., професор*

єдиної моделі та політики залучення іноземних інвестицій, що супроводжується посиленням диспропорцій їх загальноекономічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням залучення іноземних інвестицій для забезпечення економічного розвитку країн приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, серед яких Б. Губський, А. Пересада, А. Філіпенко, С. Якубовський [1-4] та ін. Разом з тим, світова економічна криза внесла суттєві корективи в існуючі стратегії залучення інвестицій, мотиви інвесторів та позиціонування країн за характеристиками інвестиційного розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до мотивів вкладення іноземних інвестицій, оцінки їх тенденцій у світі, а також моніторинг характеристик, що відображають розвиток процесів іноземного інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світових інвестиційних процесах спостерігаються суттєві розбіжності як в теоретичній, так і практичній площині. Передусім відсутність ґрунтовної теорії, котра б дала пояснення поведінки інвестора в умовах глобальної нестабільності. Трансформаційні процеси у світовій економіці змушують науковців під іншим кутом зору подивитися й на класифікаційні ознаки інвестицій, адже змінюються основні елементи інвестування (об'єкт, суб'єкт, мета й т.і.). У науковій літературі автори пропонують різні підходи до класифікації інвестицій, які вказують на відсутність єдиного підходу до розуміння їх сутності та типології, що породжує проблеми концептуального виміру інвестиційного розвитку та функціонування міжнародного інвестиційного ринку.

Так, щодо мотивів інвестування, то, як правило, воно здійснюється з метою отримання прибутку, про що й стверджує законодавець (іноземні інвестиції – це цінності, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку) [5]. Разом з тим не погоджуємось із таким підходом, оскільки все частіше мова йде про соціальні інвестиції, інвестиції в людський капітал. Тим більше в постіндустріальному суспільстві зростає значення інвестування в знання. Існує і наступний підхід до визначення мети інвестування:

- досягнення фінансової мети (отримання відсотків за користування кредитами, позикою та ін. формами позикового капіталу);
- досягнення підприємницької мети (встановлення контролю над підприємством, отримання інформації про діяльність підприємств);
- досягнення іншої мети (встановлення впливу на суверенний суб'єкт, санація міждержавних економічних зв'язків) [6, с. 149].

Згідно класифікації інвестицій за характером мотивації інвестора виділяють інвестиції управлінські, прибуткові, диверсифіковані [7, с. 77].

Аналізуючи сучасні тенденції інвестування, науковці виділяють ще одну нову мету інвестування, що стосується фондів добробуту – пріоритетом виступає гарантія збереження коштів фонду [8, с. 230]. У світовій практиці як антикризові механізми все частіше створюються так звані суверенні фонди добробуту, які є активними суб'єктами інвестиційного ринку та передбачають як державне, так і недержавне управління активами. Країни Азії та Близького Сходу є регіонами, де суверенні фонди набули поширення, ґрунтуючись на коливанні цін на нафту.

Теоретичні моделі інвестування умовно можна поділити на два види: ті, які відображають інвестиції з позиції інтересів інвестора, тобто мікрорівня, та з позицій макрорівня. Разом з тим, є теоретичні положення, перегляд яких у різні періоди розвитку економічних систем дає змогу адаптувати основні ідеї до реалій часу, зокрема кейнсіанська теорія: неспроможність економічних систем забезпечити саморегулювання, особливо в період після криз, політику державного регулювання та втручання в економічні процеси визначила пріоритетом для розвитку країн. Кейнсіанська теорія, основоположником якої був Джон Кейнс, належить до таких теоретичних надбань, які не втратили актуальності. Відомий економіст Джеймс Тобін, представник ортодоксального кейнсіанства, описуючи надбання Кейнса, вважав його погляди основою кейнсіанської революції, яку сучасники намагаються переробити на власний розсуд. Внесок Кейнса у теорію економічного зростання полягав у доведенні відсутності економічних систем внутрішніх можливостей розвитку. Основою концепції економічного зростання за Кейнсом є теорія мультиплікатора інвестицій, відповідно

до якої мультиплікатор вказує на приріст національного доходу, що забезпечується вкладенням інвестицій.

Основними теоріями інвестицій, згідно дослідження Пауля Фішера, є наступні [9]:

1. Парадигма впливу міжнародного виробництва товару.

Запропонована у 1966 р. вченим Р. Верноном модель визначає стадії життєвого циклу, які проходить новий товар. Стратегія фірми відповідно змінюється в залежності від стадії проходження, тобто вона обирає між виробництвом товару всередині країни, експорт товару, перенесення виробництва на територію інших країн. Не усі країни володіють достатнім потенціалом, щоби забезпечити виробництво товару, тому залежно від стадій, котрі потребують відповідної кваліфікованої сили та капіталу, змінюються і країни виробництва. Такий підхід приносить успіх не лише компанії, але й країні, щоби зайняти лідируючі положення на ринку, адже кожна із стадій відрізняється ступенем інноваційних технологій та інвестиційного забезпечення. Таким чином, основою економічного розвитку виступає стратегічна поведінка інноваційних компаній економічно розвинених країн. Разом з тим, ця теорія не враховує політику позиціонування та просування товарів ТНК, можливість проведення торговельної та інвестиційної стратегій одночасно на різних ринках.

2. Парадигма «летучих гусей економічного розвитку». Її автором є японський вчений К. Акамацу, який визначив, що розвиток галузі економіки проходить три наступні фази в залежності від розвитку світового ринку [9]:

Фаза 1. Потужності галузі не можуть забезпечити попит на внутрішньому ринку, тому аналогічна продукція імпортується на територію країни.

Фаза 2.Галузь розвивається та спроможна задовольнити попит на внутрішньому ринку, з'являються нові виробники та створюються нові робочі місця.

Фаза 3. Галузь виробляє продукцію в надлишку, тому країна перетворюється із імпортера в експортера.

На основі проведено дослідження розвитку текстильної галузі Японії протягом 50 років, вчений графічно зобразив закономірності зростання трьох показників – імпорту, експорту та національного виробництва, що візуально схожі на летючих гусей.

Питання інвестування не були актуальними в даній парадигмі, тому згодом вона була доопрацьована вченими К. Коджіма та Т. Озава, які дослідили як технологічна та фінансова підтримка іноземних ТНК сприяє економічному прогресу країн, що розвиваються. На практиці така модель «доганяючого розвитку» мала своїм наслідком розширення співробітництва між розвиненими країнами та тими, що намагаються наблизитися до їх рівня. ПІІ, які були вкладені японськими інвесторами, забезпечили формування автомобільної та текстильної галузей Таїланду, виробництва побутової електроніки в Малайзії та Гонконгу, виробництво мікрокомп'ютерів та їх компонентів у Тайвані [10].

3. ПІІ та конкурентні переваги країни. Представник даного напряму М. Портер у своїх дослідженнях з'ясовував, чому одні галузі та країни, отримуючи інвестиції, розвиваються, а в інших не відбувається ні розвитку, ні модернізації. При цьому важлива роль відводиться політиці держави.

4. Еклектична парадигма. Парадигма Даннінга була сформульована у 80-х рр. XX ст. і дає пояснення інвестиційної поведінки компанії, виходячи із її конкурентних переваг, які можна згрупувати у наступні:

1) переваги володіння – О-переваги, які визначаються конкурентними перевагами іноземних інвесторів порівняно з вітчизняними;

2) переваги місцерозташування (L-переваги), які виділяють країну з поміж інших країн-потенційних реципієнтів. Сюди належать як географічні фактори, так і економічні (державна політика, соціальна та політична інфраструктура, рівень ризиків, транспортні витрати та ін.);

3) переваги інтернаціоналізації (І-переваги): пов'язані із внутрішніми можливостями ТНК, які дозволяють мінімізувати контрактний ризик, зберегти контроль над просуванням продукції та ін.

Основними мотивами вкладення інвестицій за Даннінгом є: ресурсно-орієнтовані інвестиції (resource-seeking FDI); ринково-орієнтовані ПІІ (market-seeking FDI); ПІІ, орієнтовані на підвищення ефективності (efficiency-seeking FDI); стратегічні ПІІ (strategic asset seeking FDI) [11, с. 576].

5. Шляхи інвестиційного розвитку: експорт та імпорт прямих іноземних інвестицій залежить від рівня економічного розвитку країни по відношенню до інших країн світу [9, с. 32].

В сучасних умовах національні інвестиційні режими продовжують лібералізуватися у більшості країн через забезпечення доступу до певних секторів економіки та створення фінансових стимулів в окремих галузях та регіонах. Наприклад, У 2009 р. країнами було укладено 211 нових міжнародних інвестиційних угод (з них 82 двосторонні угоди, 109 угод про уникнення подвійного оподаткування та 20 інших), тобто загалом 5339 угод. Разом з тим, дані табл.1 показують, що в післякризовий період країни прийняли 36 заходів, які мали яскраво виражений протекціоністський характер для захисту країнами стратегічно важливих секторів економіки та забезпечення національної безпеки, що матиме негативний вплив на рух міжнародного капіталу.

Таблиця 1

Динаміка змін у національних інвестиційних режимах

	1991	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість країн, що змінили власні інвестиційні режими	35	63	45	51	43	59	80	77	74	49	41	45	57	44
Кількість змін у режимах регулювання, в тому числі:	82	140	81	97	94	126	166	145	132	80	69	89	112	67
сприятливіших умов для ПІІ	80	131	75	85	79	114	144	119	107	59	51	61	75	52
менш сприятливих умов для ПІІ	2	9	5	2	12	12	20	25	25	19	16	24	36	15

Джерело: [12]

В після кризовий період саме країни, які були менш відкритими до інвестиційного і торгового співробітництва, не так гостро відчули наслідки кризи, що відповідно і не змінило пріоритетів у стратегії їх фінансового розвитку, але й не покращило показники їх соціально-економічного розвитку [13].

Разом з тим, аналіз розподілу ПІІ серед країн із різним рівнем економічного розвитку вказує на суттєві диспропорції [12]. Окрім того, розвинені країни вичерпують свій потенціал щодо вкладених інвестицій, тоді як країни, що розвиваються, відчувають гостру потребу в них і можуть забезпечити ефективність вкладення. Для аналізу характеру розподілу прямих іноземних інвестицій використаємо статистичний апарат дослідження. Насамперед розглянемо розподіл ПІІ за країнами світу протягом 2003-2011 рр. за даними ЮНКТАД (рис. 1).

У статистиці критерій узгодженості Колмогорова (також відомий, як критерій узгодженості Колмогорова — Смірнова), розраховані значення якого представлені на рисунках і позначені як – *D,* використовується для того, щоб визначити, чи підпорядковуються два емпіричних розподіли одному закону, або визначити, чи підпорядковується емпіричний розподіл певній моделі, у нашому випадку – нормальному розподілу. Співставляння емпіричних розподілів ПІІ з нормальним розподілом виправдано тим, що саме нормальний розподіл характерний ідеальною симетричністю. Якщо розглянути гістограми емпіричних розподілів ПІІ за країнами світу, які побудував автор на основі вказаних даних, можна побачити, що кожного року розподіл ПІІ був різним і ніколи не був підпорядкований нормальному розподілу Гаусса (рис. 2-3).

Щодо отриманих результатів, то представляють інтерес з позицій предмету дослідження показники асиметрії та ексцесу. Показник асиметрії вперше введений у 1895 р. Пірсоном, відображає симетричність кривої розподілу. Асиметрія може бути лівостороння (у розподілі переважають низькі значення ознаки вибірки) та правостороння (переважають високі значення ознаки). При нормальному розподілі значення показника асиметрії рівне нулю. Допустимою є асиметрія менше 0,25, тоді вона вважається незначною; показник асиметрії, більший 0,5 (за модулем), свідчить про її значний рівень. Показник ексцесу відповідно до теорії ймовірності є мірою «піковості» розподілу. При нормальному розподілі показник ексцесу наближається до нуля, гострий пік розподілу свідчить про те, що показник більший нуля і значення сконцентровані навколо середньоарифметичного; «плосковершинним» є розподіл, коли показник ексцесу менший нуля.

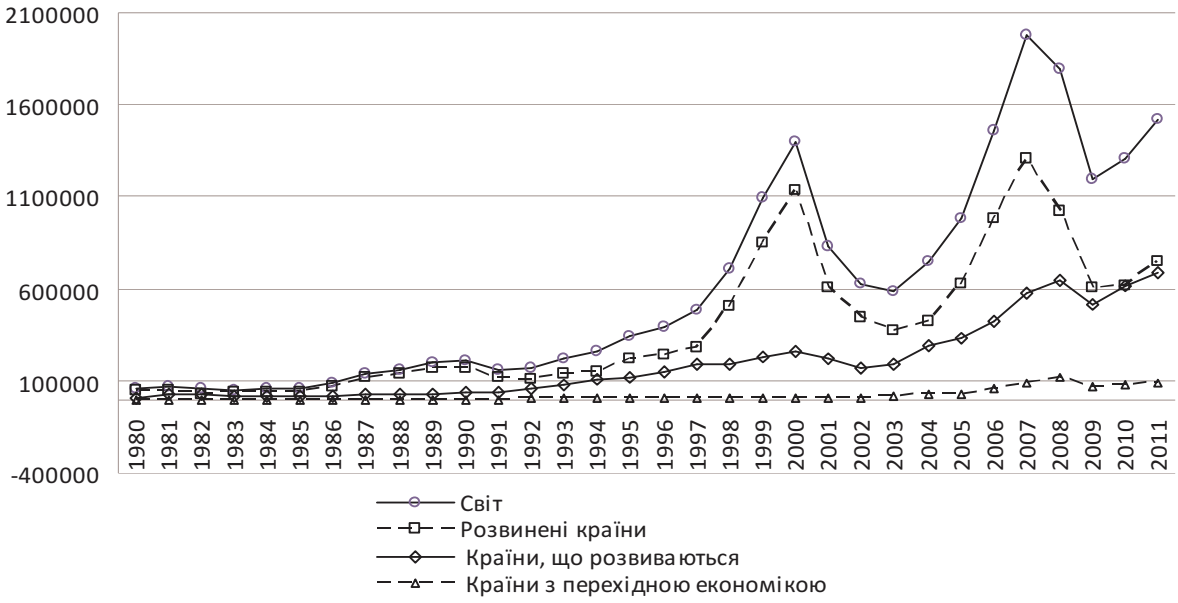

Рис. 1. Вхідні іноземні інвестиції (у млн.дол.США) 1980-2011 рр.

Джерело: Складено автором за матеріалами ЮНКТАД (Конференції ООН з торгівлі і розвитку) [Electronic Resource]. – Mode of access: http://unctadstat.unctad.org

Висунемо гіпотезу про відсутність усталених традиційних груп країн у світі, які мають подібний рівень залучення ПІІ, а відповідно і можуть використовувати наближені стратегії підвищення інвестиційної привабливості. У 2003 р. (рис. 2) найбільш чисельною є група країн (близько 160), на які припадають інвестиції обсягом від 0 до 10 000 млн. дол. США. Для інших груп країн, в кожну з яких входить до 10 країн, характерним є або від'ємне значення інвестицій, або ж – висока інвестиційна привабливість. У 2003 р. до першої групи країн віднесено 10 країн, у тому числі Беліз, Ємен, Індонезію, Саудівську Аравію, Свазіленд. Найпривабливішими для інвесторів були США (63750 млн.дол. США), Китай (47077 млн. дол. США), Франція (43062 млн. дол. США). Лише чотири країни мали вкладення іноземних інвестицій у розмірі 20000-30000 млн. дол. США, в шести країнах ПІІ коливалися в межах 10000-20000 млн. дол. США.

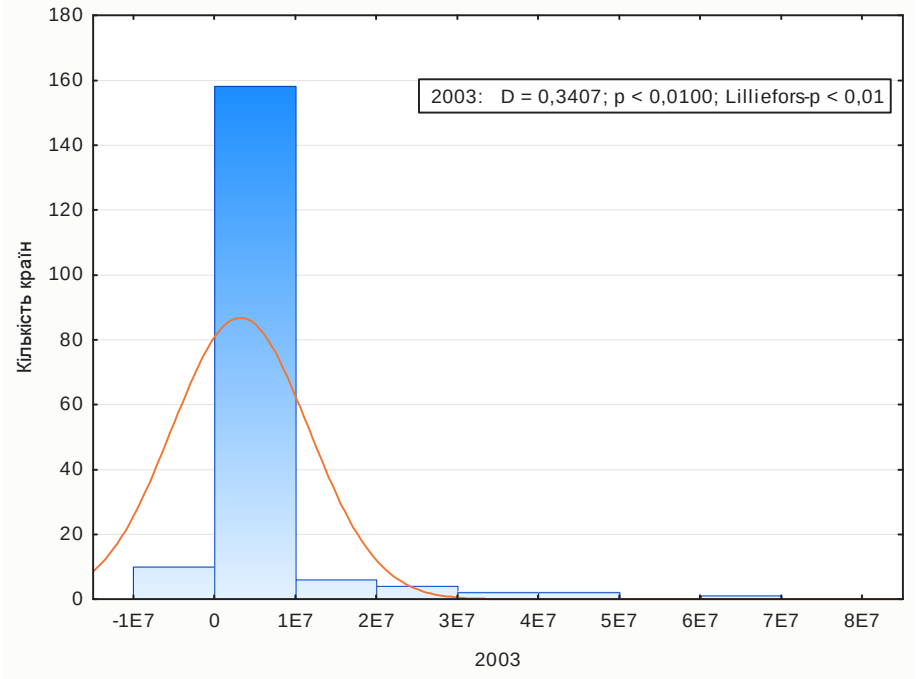

Рис. 2. Розподіл ПІІ за країнами світу у 2003 р.

Джерело: побудував автор засобами STATSTICA 8.0

У 2004 р. відбулося суттєве зростання коефіцієнту асиметрії у 16 разів (з 4,399982 у 2003 р. до 7,112907), у той же час зріс майже у 3 рази коефіцієнт ексцесу. Разом з тим, графічно помітне поглиблення асиметрії в залученні країнами ПІІ. Одна країна (США) змогла залучити інвестиції в розмірі 145966 млн. дол. США, три країни потрапили в діапазон 40000-60000 млн. дол. США, ще три країни в діапазон 20000-40000 млн. дол. США. Серед країн, що залучили інвестиції в розмірі 0-20000 млн. дол. США основна частка припадає на ті, вхідні інвестиційні потоки в які не перевищують 10000 млн. дол. США (114 країн із 184 у вибірці). Гострота піку підтверджує переважання країн із невеликими обсягами ПІІ. У наступні роки асиметрія варіювала несуттєво, лише у 2009 р. коефіцієнт асиметрії досяг рівня 2003 р. (рис. 3), проте вже у 2010-2011 рр. помітне його суттєве зростання.

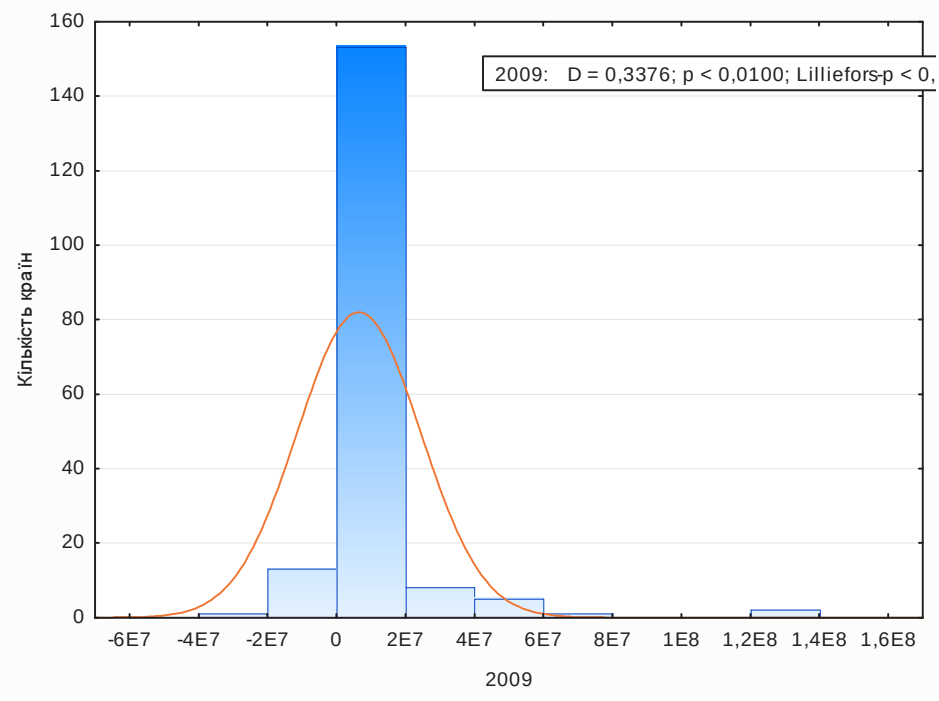

Рис. 3. Розподіл ПІІ за країнами світу у 2009 р.

Джерело: побудував автор засобами STATSTICA 8.0

У той же час коефіцієнт ексцесу зазнав значних коливань, у після кризовий період його зростання свідчить про переорієнтацію інвестиційних потоків. Так, суттєво зменшилася кількість країн, які були традиційними отримувачами інвестицій. Водночас зросла кількість країн, для яких характерне було вилучення інвестицій (із знаком «-»).У 2009 р. коефіцієнт асиметрії становив 4,896772 та коефіцієнт ексцесу – 30,55637. Аналіз розподілу ПІІ у 2010-2011 рр. свідчить про неготовність країн спрямовувати інвестиційні потоки в нові потенційно привабливі країни, у той же час, обирають традиційні об'єкти інвестування, у більшості з низьким ступенем ризику.

Протягом 2003-2011 рр. суттєво змінилося мінімальне та максимальне значення ПІІ. За аналізований період мінімальне значення змінювалося від -596,924 у 2003 р. до 84662,792 млн. дол. США у 2010 р., максимальне – від 63750 млн. дол. США у 2003 р. до 340065 млн. дол. США у 2007 р.

Коефіцієнт варіації показує варіабельність, змінність ознаки. У даній вибірці надзвичайно велике значення коефіцієнту, що засвідчує високу ступінь неоднорідності інвестиційних потоків у світі. Така ситуація підтверджує міграцію капіталу та зміну країни-реципієнта інвестицій у випадку посилення ризику.

Таким чином, за даним аналізом підтверджено висунуту гіпотезу про неоднорідність інвестиційної привабливості країн для інвесторів, що дало змогу зробити узагальнення на основі описової статистики досліджуваного показника за період 2003-2011 рр. Значення розрахованого коефіцієнта асиметрії показують, що протягом 2003-2011 рр. наростала нерівномірність розподілу обсягів ПІІ між країнами світу – значення коефіцієнту асиметрії

зросло з 4,4 до 6,3 у 2011 р. Розраховані значення коефіцієнту ексцесу свідчать про значні коливання у змінах обсягів ПІІ в певних країнах світу при високій їх варіації за роками.

Проведемо експоненційне згладжування рядів динаміки вхідних ПІІ за групами країн та світом за допомогою STATISTICA 8.0 (модуль Time Series Analysis процедура Exponential Smoothing & Forecastingбез сезонної компоненти з періодом прогнозу 5). Даний метод дав змогу виявити рівні наступних значень для різних групп країн. Отримані графічні результати дозволили висунути гіпотезу про відсутність в даних сезонної складової. Для оцінювання ступеня залежності рівнів ряду використовують коефіцієнти автокореляції r_p з часовим лагом p = 1, 2, …, m.

Коефіцієнт r_p характеризує щільність зв'язку між первинним рядом динаміки і цим же рядом, зсуненим на p моментів. Послідовність коефіцієнтів r_p називають автокореляційною функцією та зображують графічно у вигляді автокорелограми. На рис. 4 наведено автокореляційну функцію динамічного ряду вхідних ПІІ світу. Функція має вигляд згасаючих коливань, дві паралельні прямі, що визначають 95%-ні довірчі межі істотності r_p. Оскільки r_p не виходить за довірчі межі, ряд вважаємо стаціонарним.

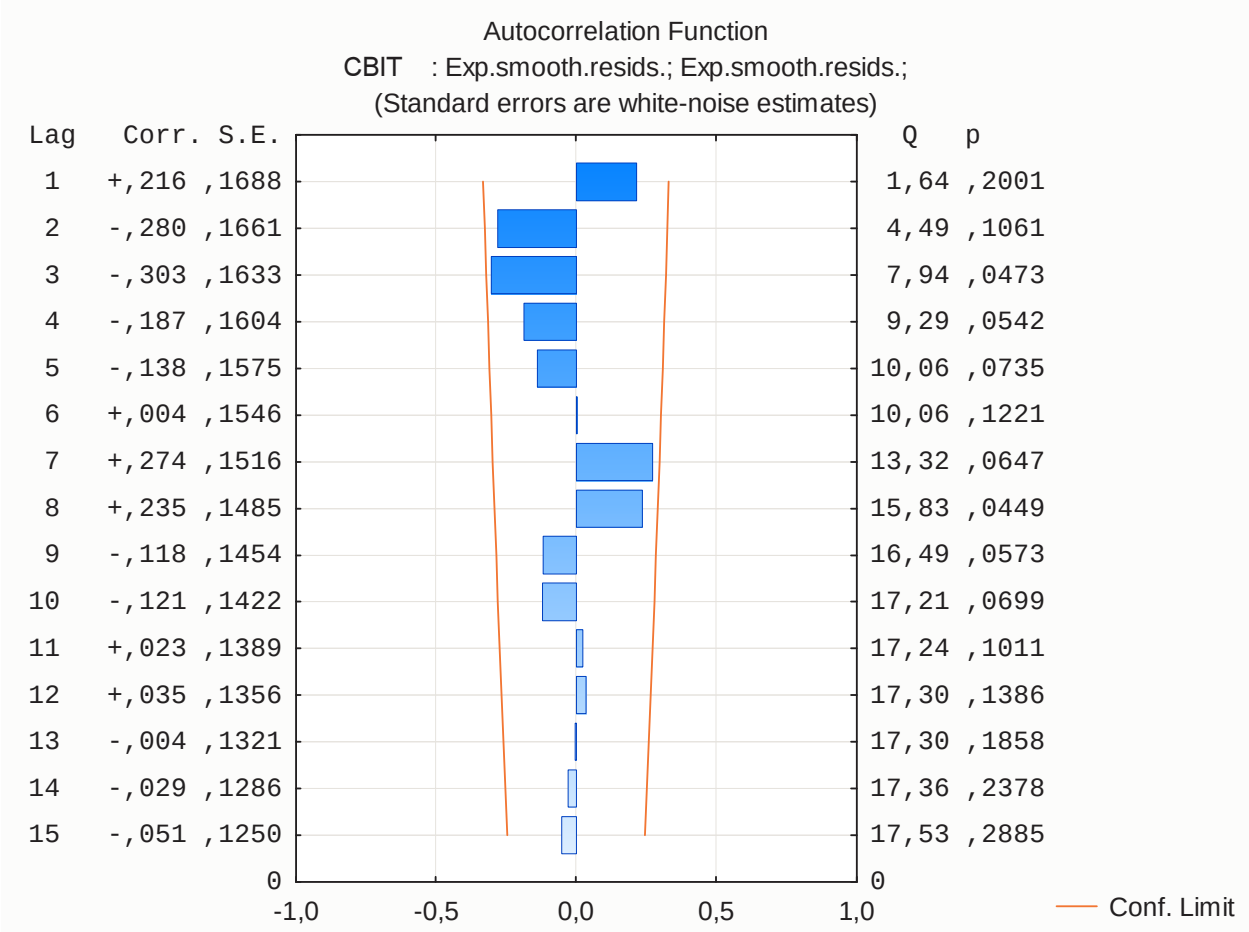

Рис. 4. Автокореляційна функція динамічного ряду обсягів вхідних іноземних інвестицій загалом по світу (у млн.дол.США) 1980-2011 рр.

За швидкістю згасання автокореляційної функції можна зробити висновок про характер динаміки. Найчастіше використовується значення r_1. Характеризуючи ступінь залежності двох послідовних членів ряду, коефіцієнт автокореляції є мірою неперервності цього ряду. Якщо $r_1 \to 1$, то ряду динаміки властива тенденція розвитку, якщо $r_1 \to 0$ — рівні ряду незалежні. Відносно високі значення коефіцієнта автокореляції при $p = k$, $2k$, $3k$ … свідчать про регулярні коливання у ряді динаміки.

Аналізуючи рис. 4, можна зробити висновок, що пам'ять ряду наближається до нуля, а це підтверджує прийнятність зробленого прогнозу. Побудована автокорелограма підтверджує висунуту гіпотезу про відсутність сезонності у динаміці часового ряду.

Аналогічно було проведено експоненційне згладжування ряду вхідних ПІІ для країн із різним рівнем економічного розвитку, що вказало на наступну тенденцію – у всіх групах спостерігається різний характер динаміки потоків ПІІ, що дозволяє стверджувати, що ці потоки мають специфіку у групах країн, яка відрізняється від загальносвітової.

Висновки та подальші дослідження. Таким чином, проведене дослідження вказує на існування проблем як теоретичного, так і практичного характеру в сфері іноземного інвестування. Через зміну умов здійснення прямого іноземного інвестування та посилення глобальної економічної нестабільності мотиви інвесторів суттєво різняться від тих, що визначені теоретичними моделями. Разом з тим, у світовій практиці присутні тенденції нерівномірного розподілу інвестиційних потоків. Аналіз результатів дослідження свідчить про наступні тенденції: впродовж останніх 10 років присутня асиметрія глобальних інвестиційних потоків, різке коливання максимального та мінімального значення ПІІ. У вибірці впродовж років спостерігається її мультимодальність.

Проведене порівняльне прогнозне моделювання динаміки вхідних ПІІ дало змогу зробити висновок про те, що динаміка процесу іноземного інвестування перебуває під впливом різних факторів у групах країн та є несиметричною та нерівномірною. Спрогнозований рівень ПІІ для всіх груп країн світу є різним при різниці у тісноті зв'язку прогнозованих рядів.

Бібліографічний список

1. Губський Б.В.Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б.В. Губський. – К. : Наукова думка, 1998. – 390 с.
2. Пересада А. А. Інвестування : навч. посібник / А. А. Пересада. – К. : КНЕУ, 2004. – 250 с.
3. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А.С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.
4. Якубовський С. О. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій та її вплив на конкурентоспроможність національних економік : монографія / С. О. Якубовський. – О. : ОРІДУ УАДУ, 2002. – 394 с.
5. Про інвестиційну діяльність:Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12
6. Ванькович Л. Я. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація / Л.Я. Ванькович, С. І. Ковальчук // Вісник національного університету "Львівська політехніка". – 2008. – № 365. – С. 146–152
7. Корпан О. С. Сучасні підходи до класифікації інвестицій: проблеми та перспективи / О. С. Корпан // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. Т.2. – С. 75–79.
8. Орєхова Т.В. Суверенні фонди добробуту як нові лідери світової інвестиційної арени / Т.В. Орєхова // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций : региональный аспект : сб. науч. тр. / Донец. нац. ун-т ; [ред. Макогон Ю. В. (пред.) и др.]. – Донецк : ДонНУ, 2011. – [Ч.] 2. – 462 с. – С. 227–234.
9. Фишер Пауль. Привлечение прямых иностранных инвестиций в Россию: 5 шагов к успеху; Attracting Foreign Direct Investment into Russia: 5 steps towards Success / Paul Fisher. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 328 с.
10. Смаглюкова Т.М. Мотивация иностранных инвесторов в теориях прямых иностранных инвестиций: макроэкономический подход [Електронний ресурс] / Т.М. Смаглюкова // Современные проблемы науки. – 2012. – № 2. – Режим доступу: http://science.esrae.ru/194-877
11. Волгина Н. А. Эклектическая парадигма Даннинга: возможности объяснения динамики притока прямых иностранных инвестиций в Россию [Електронний ресурс] // Н.А. Волгина // Проблемы развития внешнеэкономических свіязей и привлечения иностранных инвестиций : региональный аспект: Сб. научных трудов. Ч. II. – Донецк: ДонНУ, 2007. – С.574–581.– Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...2/0574.pdf
12. World Investment Report 2012 [Electronic Resource]. – Mode of access: http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2012-Overview-ru.pdf

13. Якубовський С. О. Економічна взаємодія країн в умовах глобальних змін: митний аспект / С. О. Якубовський // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 257. – Т. 7. – С. 1770–1775.

References

1. Gubskyi, B.V. (1998), *Investytsiini protsesy v globalnomu seredovyshchi* [Investment processes in a global environment], monograph, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine, 390 p.

2. Peresada, A.A. (2004), *Investuvania* [Investment], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 250 p.

3. Filipenko, A.S. (2007), *Globalni formy ekonomichnogo rozvytku: istoriia i suchasnist* [Global forms of economic development: History and Modernity], Znannia, Kyiv, Ukraine, 670 p.

4. Yakubovskyi, S.O. (2002), *Investytsiina diialnist transnatsionalnych korporatsiy ta ii vplyv na konkurentospromozhnist natsionalnych ekonomik* [Investment activities of transnational corporations and their impact on the competitiveness of national economies], monograph, ORIDU UADU, Odesa, Ukraine, 394 p.

5. Law of Ukraine "About investment" (1991), no. 1560-XII, available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12

6. Vankovych, L.Ya., Kovalchuk, S.I. (2008), "Foreign investment: definition, nature, classification", *Visnyk natsionalnogo universytetu "Lvivska politekhnika"*, no. 365, pp. 146-152.

7. Korpan, O.S. (2009), "Modern approach to the classification of investments: problems and prospects", *Visnyk Khmelnytskogo natsionalnogo universytetu*, no. 6, Vol. 2, pp. 75-79.

8. Orekhova, T.V. (2011), "Sovereign wealth funds as the new leaders of the global investment arena", *Problemy razvitiia vneshneekonomicheskikh sviazey i privlecheniia inostranykh investitsiy: regionalnyu aspekt*, Vol. 2, pp. 227-234.

9. Fisher, P. (2004), *Privlechenie priamykh inostrannykh investitsiy v Rosiiu: 5 shagov k uspekhu* [Attracting foreign direct investment into russia: 5 steps towards success], Flinta, Moscow, Russia, 328 p.

10. Smaglukova, T.M. (2012), "Motivation theories of foreign investors in foreign direct investment: a macroeconomic approach", *Sovremenye problemy nauki*, no. 2, available at: http://science.esrae.ru/194-877

11. Volgina, N.A. (2007), "Dunning's eclectic paradigm: the possibility of explaining the dynamics of foreign direct investment in Russia", *Problemy razvitiia vneshneekonomicheskikh sviazey i privlecheniia inostranykh investitsiy: regionalnyu aspekt*, Vol. 2, pp. 574-581, available at: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...2/0574.pdf.

12. World Investment Report 2012, available at: http://unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2012-Overview-ru.pdf

13. Yakubovskyi, S.O. (2009), "Economic cooperation in the conditions of global change: custom aspect", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, no. 19, Vol. 7, pp. 1770-1775.

Запухляк В.З. МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ІНВЕСТУВАННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН

Мета. Узагальнення теоретичних підходів до мотивів вкладення іноземних інвестицій, оцінки їх тенденцій у світі, моніторинг характеристик, що відображають інвестиційний розвиток країн.

Методика дослідження. Методологічною базою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, дослідження світової науки в галузі інвестування, праці вітчизняних і зарубіжних науковців щодо інвестиційної політики. Для наукового вирішення поставленої мети використано загальні методи наукового пізнання, історико-логічний – при систематизації теорій інвестування; методи порівняння, аналізу і синтезу, кількісного та якісного аналізу, графічний – для дослідження сучасних тенденцій процесів іноземного інвестування; економіко-статистичний, економетричний – з метою оцінки асиметрій інвестиційного розвитку країн. Достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій забезпечує аналіз емпіричних даних.

Результати. Досліджено теоретичне підґрунтя прямого іноземного інвестування. Узагальнено існуючі підходи до мотивації іноземних інвесторів, що дало змогу зробити

висновок про їх невідповідність сучасним світовим економічним трансформаціям. Виявлено зміни в національних інвестиційних режимах.

На основі аналізу розподілу ПІІ серед країн із різним рівнем економічного розвитку виявлено наступні тенденції: впродовж останніх 10 років присутня асиметрія глобальних інвестиційних потоків, різке коливання максимального та мінімального значення ПІІ. Підтверджено переважання країн із невеликими обсягами ПІІ. Коефіцієнт ексцесу зазнав значних коливань у після кризовий період, що свідчить про переорієнтацію інвестиційних потоків. Підтверджено міграцію капіталу та зміну країни-реципієнта інвестицій у випадку посилення ризику. Доведено відсутність сезонності у динаміці часового ряду обсягів вхідних іноземних інвестицій загалом по світу.

Наукова новизна. Полягає у вирішенні наукової проблеми забезпечення інвестиційного розвитку країн в контексті подолання їх асиметрій. Проведено аналіз емпіричних розподілів ПІІ за країнами світу та оцінено характеристики, які відображають їх інвестиційний розвиток.

Практична значущість. Практична значущість результатів дослідження полягає в узагальненні теоретичних положень щодо мотивів інвестування та розробці практичних рекомендацій та висновків, які дозволяють потенційним інвесторам приймати рішення, оцінюючи характеристики інвестиційного розвитку країн.

Ключові слова: економічний розвиток, прямі іноземні інвестиції, інвестиційний розвиток, мотиви інвестування, світова економіка, теорії інвестицій, ТНК.

Zapukhlyak V.Z. MOTIVATIONAL FACTORS OF INVESTMENT AND INVESTMENT DEVELOPMENT CHARACTERISTICS OF THE COUNTRIES

Purpose. Generalization of theoretical approaches to motivation for foreign investment, their trends assessment in the world, characteristics monitoring, that reflect the investment development of the countries.

Research Methodology. The methodological basis of research is the dialectical method of scientific cognition, global science researches in the field of investment, investigations of national and foreign scholars concerning investment policy. To solve the purpose general methods of scientific cognition, historical and logical – at systematizing investment theories, methods of comparison, analysis and synthesis, methods of quantitative and qualitative analysis, graphical methods were used – to study current trends of foreign investment processes, economic and statistical, econometric methods – to evaluation of investment development of asymmetries. Reliability of the obtained results, conclusions and suggestions provides the analysis of empirical data.

Results. The theoretical foundations of foreign direct investment were investigated. The existing approaches to motivation for foreign investors were summarized, that enabled to conclude their contradiction to modern global economic transformations. The changes in the national investment regimes were revealed.

The analysis of FDI distribution among the countries with different levels of economic development was carried out, that pointed to the following trends: over the last 10 years there is an asymmetry of global investment flows, the sharp fluctuations of maximum and minimum FDI value. The predominance of countries with small amounts of FDI was confirmed. The kurtosis coefficient experienced significant fluctuations in the post-crisis period, indicating the reorientation of investment flows. The capital migration and changes of the recipient country investment in case of risk increasing was approved. The absence of seasonality in the dynamics of the time series of incoming foreign investment amounts in general throughout the world was confirmed.

Scientific novelty is to solve the scientific problem of the investment development of the countries in the context of overcoming their asymmetries. The analysis of the FDI empirical distribution by countries was carried out and the characteristics that reflect their investment development were evaluated.

Practical significance. The practical significance of the research results is a synthesis of theoretical propositions regarding the motives for investment and development of practical recommendations and conclusions that enable potential investors to make decisions, assessing investment development characteristics of the countries.

Keywords: economic growth, foreign direct investment, investment development, investment motives, global economy, investment theories, TNC.

Запухляк В.З. МОТИВАЦИОННЫЕ ФАКТОРЫ ИНВЕСТИРОВАНИЯ И ХАРАКТЕРИСТИКИ ИНВЕСТИЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СТРАН

Цель. Обобщение теоретических подходов к мотивам вложения иностранных инвестиций, оценка их тенденций в мире, мониторинг характеристик, отражающих инвестиционное развитие стран.

Методика исследования. Методологической базой исследования является диалектический метод научного познания, исследования мировой науки в области инвестирования, труды отечественных и зарубежных ученых по инвестиционной политике. Для научного решения поставленной цели использованы общие методы научного познания, историко-логический – при систематизации теорий инвестирования, методы сравнения, анализа и синтеза, количественного и качественного анализа, графический – для исследования современных тенденций процессов иностранного инвестирования, экономико-статистический, эконометрический – с целью оценки асимметрий инвестиционного развития стран. Достоверность полученных результатов, выводов и предложений обеспечивает анализ эмпирических данных.

Результаты. Исследованы теоретические основы прямого иностранного инвестирования. Обобщены существующие подходы к мотивации иностранных инвесторов, что позволило сделать вывод об их несоответствии современным мировым экономическим трансформациям. Выявлены изменения в национальных инвестиционных режимах.

Проведен анализ распределения ПИИ среди стран с разным уровнем экономического развития, отмечено следующие тенденции: в течение последних 10 лет присутствует асимметрия глобальных инвестиционных потоков, резкое колебание максимального и минимального значения ПИИ. Подтверждено преобладание стран с небольшими объемами ПИИ. Коэффициент эксцесса претерпел значительные колебаний в после кризисный период, что свидетельствует о переориентации инвестиционных потоков. Подтверждено миграцию капитала и изменение страны-реципиента инвестиций в случае усиления риска. Доказано отсутствие сезонности в динамике временного ряда объемов входящих иностранных инвестиций в целом по миру.

Научная новизна. Состоит в решении научной проблемы обеспечения инвестиционного развития стран в контексте преодоления их асимметрий. Проведен анализ эмпирических распределений ПИИ по странам мира и оценены характеристики, которые отражают их инвестиционное развитие.

Практическая значимость. Практическая значимость результатов исследования заключается в обобщении теоретических положений относительно мотивов инвестирования и разработке практических рекомендаций и выводов, которые позволяют потенциальным инвесторам принимать решения, оценивая характеристики инвестиционного развития стран.

Ключевые слова: экономическое развитие, прямые иностранные инвестиции, инвестиционное развитие, мотивы инвестирования, мировая экономика, теории инвестиций, ТНК.